

Niet kunnen willen of niet willen kunnen?

De psychiatrische aspecten van motivatie, wil en gedrag.

Fairfeed congres "Ziek of lui?" | 1 oktober 2025 | Kasteel de Vanenburg Putten

J.J.D. Tilanus - psychiater | expertise | opleiding | arbitrage

Disclosure statement

- ▶ Psychiater ETZ, neuropsychiatrie
- ▶ Consulent Libra (neuro-)revalidatiecentrum
- ▶ DGA www.tilanus-expertises.nl
- ▶ Bestuurslid NVMSR
- ▶ Voorzitter Richtlijncommissie NVMSR (2024)
- ▶ Lid OMS
- ▶ Lid NVvP
- ▶ Lid Supportersvereniging PSV (*guilty pleasure*)

J.J.D. Tilanus - psychiater | expertise | opleiding | arbitrage

Agenda

Willen

Executieve functies

Niet kunnen **Executieve functiestoornissen**

Niet willen of niet willen kunnen **Simuleren**

Tubantia

een dag geleden

Ernstig zieke Almeloër Gert-Jan (58) verslaat het UWV n...

Bezoeken >

Door auto geschepte Duncan staat na UWV-zaak met lege handen

PETER VAN ERP

Zijn leven ligt in duigen sinds Duncan (25) uit Eindhoven werd geschept door een auto. Hij liep daarbij zwaar hersenletsel op. Een glanzende carrière op topniveau kan hij vergeten. En zelfs een WIA-uitkering zit er niet in.

Peter van Erp

Den Bosch/Eindhoven

Dat blijkt nu de rechter in Den Bosch uitspraak heeft gedaan in de zaak die Duncan heeft aangespannen tegen uitkeringsinstantie UWV. Die bepaalde dat het hersenletsel hem voor 24,6 procent arbeidsongeschikt maakt. Pas vanaf 35 procent komt iemand in aanmerking voor een uitkering. Volgens Duncan zijn er fouten gemaakt bij zijn beoordeling. Hij begint over te geven en raakt vermoeid bij de geringste inspanning.

De rechtbank schaaft zich echter achter het UWV. 'Het is de rechtbank duidelijk dat het ongeval een grote impact op eisers leven heeft en dat hij meer beperkingen ervaart dan door de verzekeringsartsen van het UWV zijn vastgesteld. Bij een beoordeling als deze wordt echter geen rekening gehouden met alle ervaren klachten', zo stelt de rechter in haar vonnis. De rechtbank stelt dat het UWV alleen een beoordeling kan doen op basis van medische gebreken die objectief zijn vastgesteld.

Het verzoek van Duncan om daarom in zijn zaak een onafhankelijke deskundige te benoemen wordt door de rechtbank afgewezen. Hij had zelf voor meer medisch bewijs moeten zorgen. Het onderzoek van het UWV naar de situatie was volgens de rechter voldoende zorgvuldig. Een brief van een neuropsycholoog die Duncan zelf inbracht brengt de rechter niet op andere gedachten. Deze arts gaat te veel uit van de klachten en die zijn niet van doorslaggevend belang.

‘Vakantie? Ziekmelden? Nooit’

Theo van Tongeren (69) bezorgt al veertig jaar de krant. Wat hem helemaal uniek maakt: ziekmelden deed hij zich nooit. En een vrije dag nemen of op vakantie? Daar geeft Theo niets om.

Linda Akkermans
Haren

Soms is hij al wakker voordat zijn stapel kranten rond drie uur 's nachts bij hem voor de deur in Haren (bij Oss) wordt afgegeven. „Dan kan ik niet blijven liggen en sta ik op. Ik hou er sowieso niet van om in bed te blijven liggen; je leeft pas als je wakker bent.”

Theo van Tongeren (69) is een nuchtere vent, een kerel met een grote lach op zijn gezicht. Deze nacht is hij extra vrolijk, want zijn collega-bezorgers zijn allemaal gekomen omdat er iets te vieren valt.

Maar sowieso is Theo niet chagrijnig te krijgen. Al is het nog zo vroeg en ligt bijna heel Haren op één oor: Theo glundert elke keer weer als-ie op zijn fietsje stapt om in zijn dorpie kranten te bezorgen.

Dat vindt hij nu eenmaal ‘keimooi’ om te doen. „Ik geniet er echt elke dag van. Dan zie ik weer ergens een eegeltje de weg over scharrelen, dan is er een mooie lucht.” En Theo houdt er gewoon van om buiten te zijn, bezig te zijn.

Veertig jaar mikt hij al kranten door de brievenbus. De boerenzoon viel meteen met z'n neus in de boter, want die eerste winter vroor het sommige dagen wel zo graden. „Het ijs stond aan de binnenkant van z'n regenjas”, zegt Theo's vrouw.

Maar het kon haar man niet deren; die was vanuit huis immers wel wat

en wind gemolken worden.

En zo volgden de jaren zich op. Zes dagen in de week is Theo in touw voor ‘de krant’. Dat combineerde hij tot een paar jaar terug met werken op de boerderij.

Kwestie van mentaliteit

En nooit, nee echt niet, sloeg hij ook maar een dagje over. Ziek? Zo zit Theo niet in elkaar. Kwestie van mentaliteit. En opvoeding. „Ons moeder zei vroeger al: ge moet 't nie te gauw voele, anders komde er nie.”

Al weet Theo ook wel dat hij van geluk mag spreken dat hij nog nooit iets mankeerde.

Maar dan nog. Theo is nu eenmaal zo trouw aan zijn werk als de liefste

Zijn vrouw gaat gewoon met anderen. Theo: „Ik ben ooit een keer mee naar Spanje geweest, een jaar of 45 geleden. Maar dat vind ik niks: de hele dag in dat warme zand liggen. Ik ben veel liever thuis.” En zo verzaakte hij in al die jaren dus geen enkele dag.

In Haren kent hij na al die jaren dan ook vanzelfsprekend alles en iedereen. Niet in het minst omdat Theo ook echt voor zijn abonnees zorgt. Sleutels op de voordeur als hij in alle vroegte aan komt met de krant! Die stopt hij in de brievenbus. Als het zomer is en de muggen zoemen rond, maakt hij de kleppen dicht.

Kan de krant er niet door omdat andere niet dat onnoemlijk maakt.

▲ Theo van Tongeren werd in de nacht van maandag op dinsdag verrast in het depot van Oss. FOTO: JEROEN APPELS/VANASSENDELFT

Ik ben één keer in Spanje geweest, maar de hele dag in dat warme zand liggen

nieuwe mensen in het dorp wonen, dan gaat Theo langs: willen ze misschien lid worden van de krant?

Goed voor z'n rug

Och, de krant. Theo houdt ervan. Na zijn bezorgdij zit hij met een kop koffie aan de keukentafel. „Ik knip ook alles uit wat er over Haren in staat. Ik heb een heel archief, ik bewaar alles.”

En sowieso, zweert Theo, is de krant goed voor lichaam en geest. „Je blijft bij, het is goed voor je kop. En voor mijn lijf. Als ik op zondag geen kranten rondbreng, heb ik het gelijk in mijn rug. Dan ben ik helemaal stram. Dus ik kan ook helemaal niet stonden. En dat wil ik ook niet. Als

“Ons moeder zei vroeger al: Ge moet 't nie te gauw voele, anders komde er nie.”

Brabants Dagblad 2025

What Is Alien Hand Syndrome? The Rare Disorder That Controls Your Hand

Written By [HealthKart](#)

Medically Reviewed By [Dr. Aarti Nehra](#)

[Editorial Process](#)

[Fitness A To Z](#)

BBC

ABONNEREN

Inloggen

BINNENLAND BUITENLAND POLITIEK ECONOMIE SHO

**Dikste man ter wereld onder
het mes om leven te redden**

▲ Nadia verhit haar crackpijp: 'Even niet meer die pijn' © Jan de Groen

Zwaar verslaafde Nadia (52) heeft niemand meer en leeft op straat: 'Ik wil dit helemaal niet'

MW Marcel Wijnstekers

Verslaggever Rotterdam

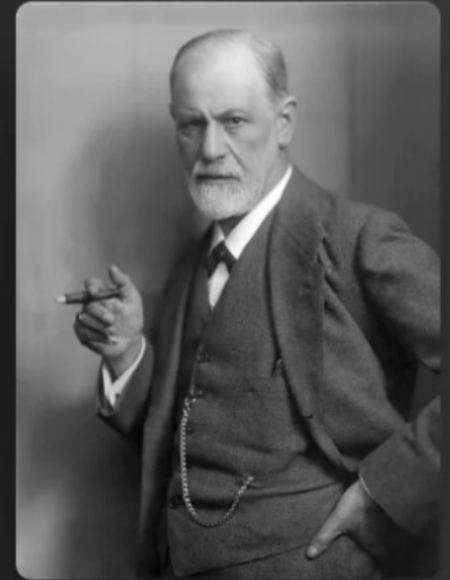
28 september 2025, 5:00 • update: 7:33

 19:50 [Artikel luisteren](#)

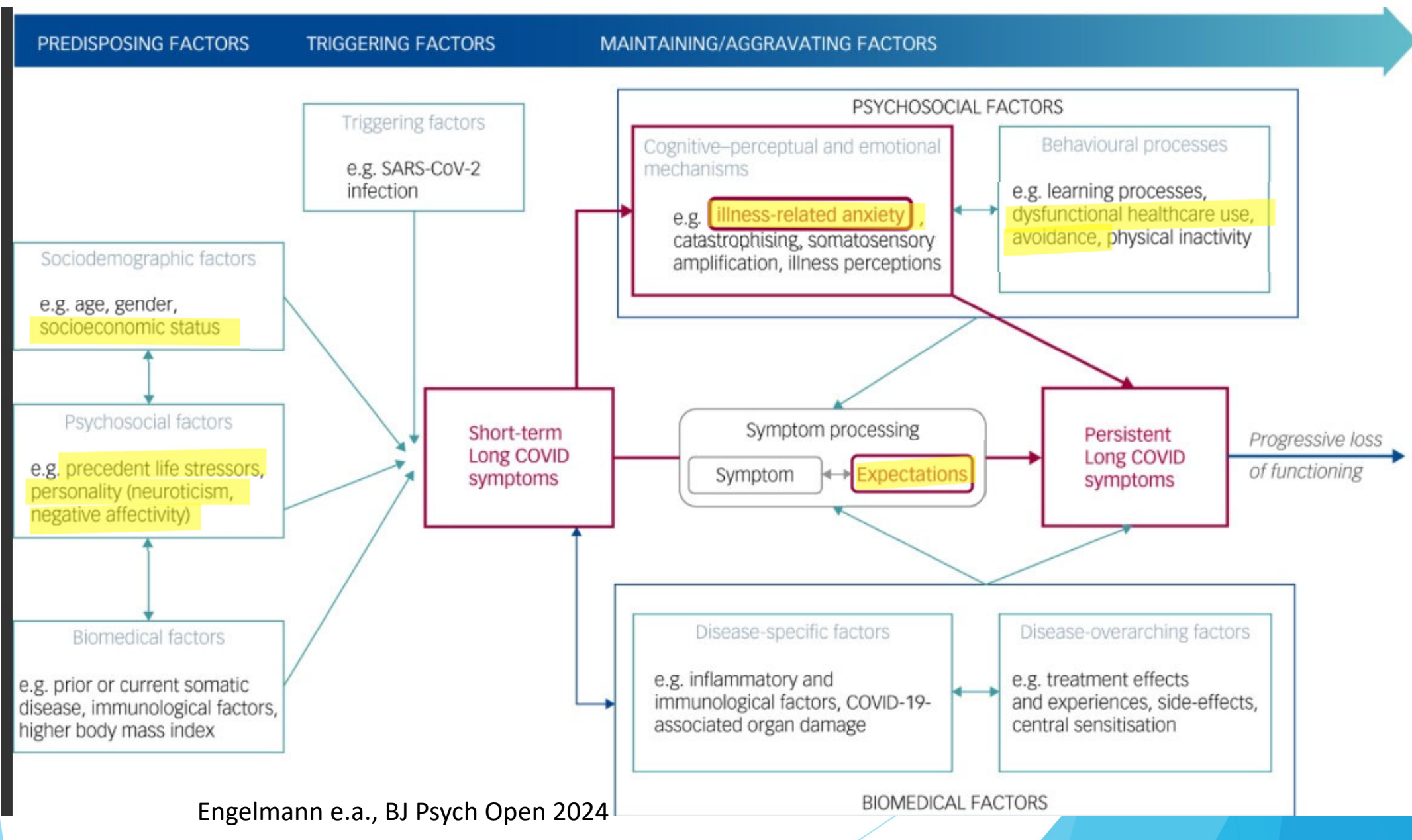
DRUGSOVERLAST IN ROTTERDAM Nadia (52) is verslaafd aan crack. Dag en nacht zwerft ze door de binnenstad van Rotterdam, samen met een groep overlastgevende drugsverslaafden, altijd op zoek naar de volgende trip. Verslaggever Marcel Wijnstekers volgt haar wekenlang om te begrijpen hoe een leven zo kan ontsporen. „Ik wil dit leven helemaal niet“.

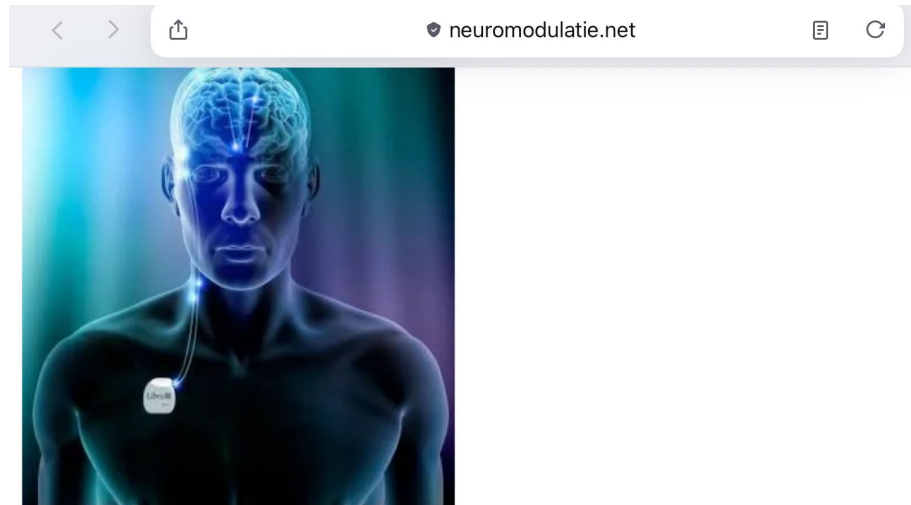
AD 28 september 2025

Was will das Weib?

Sigmund Freud
Begründer der Psychoanalyse

Met een operatie worden twee (soms één) elektrodes in hersengebieden geplaatst, die te hard werken. Vervolgens worden deze elektrodes aan een soort pacemaker aangesloten. De hersengebieden worden continu met elektrisch gestimuleerd. Het effect hiervan is, dat deze te hard werkende hersengebieden afgeremd worden. Hierdoor wordt het normale evenwicht tussen de verschillende hersengebieden zo veel mogelijk hersteld.

Indicaties

Indicaties voor diepe brainstimulatie:

- Ziekte van Parkinson, indien medicamenteuze therapie onvoldoende werking heeft.
- Familiaire essentiële tremor.
- Dystonie (voornamelijk de gegeneraliseerde vorm, maar ook focale vormen zoals torticollis).
- [Tardieve Dyskinesie](#) (Tardive dyskinesia and dystonia).

Verdere mogelijke toekomstige indicaties worden onderzocht. Bijvoorbeeld:

- Obsessive Compulsive Disorder,
- extreme vormen van het syndroom van Gilles de la Tourette,
- refractaire vormen van depressie.

▲ Foto ter illustratie. © ThinkStock

Baas laat werknemster met nekklachten dagenlang volgen: 'Ze heeft gehupt en gedanst'

Ariën Prins

10 september 2023, 15:05 • update: 10 september 2023, 15:23

Een onderneming in Rotterdam heeft een werknemster die met nekklachten thuiszat, dagenlang laten observeren om te zien hoe ze haar nek gebruikte. Een recherchebureau constateerde dat ze 'danste en hupte' op een festival en haar nek bewoog tijdens een lange wandeling. Ook droeg ze vuilniszakken de trap af en kattenvoer de trap op. **Daarna werd ze ontslagen. De rechter vindt het allemaal veel te ver gaan.**

Over wie er echt
de baas is in het brein

DE VRIJE WIL BESTAAT NIET

Victor Lamme

UITGEVERIJ BERT BAKKER

De vrije wil bestaat niet

Waar een direct, 100 procent causaal verband tussen geschiedenis en keuze niet meer te achterhalen is, lijkt er plaats voor zoiets als vrije wil. Wie echter ziet hoe sterk de effecten zijn van zelfs kleine manipulaties in de (recente) geschiedenis, kan niet anders dan concluderen dat de ruimte voor vrije wil er eigenlijk niet is. In ons hoofd vechten genetica en in het brein neergelegde ervaringen om ieder procentje

De vrije wil bestaat niet

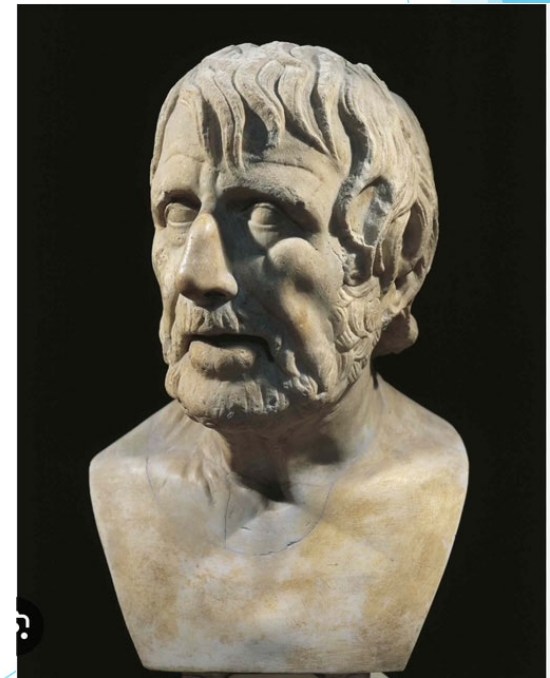
belang dat ze in de weegschaal van een beslissing kunnen leggen. Daar is echt geen plaats voor een factor die niet afhangt van die geschiedenis. Vrije wil bestaat niet, en is ook helemaal niet nodig.

Sociaal psychologen Nisbett en Wilson deden vele jaren geleden al een ontluisterend experiment over vrije keuze dat perfect laat zien hoe onbenullig de determinanten van een beslissing kunnen zijn. In een winkel kregen klanten

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt

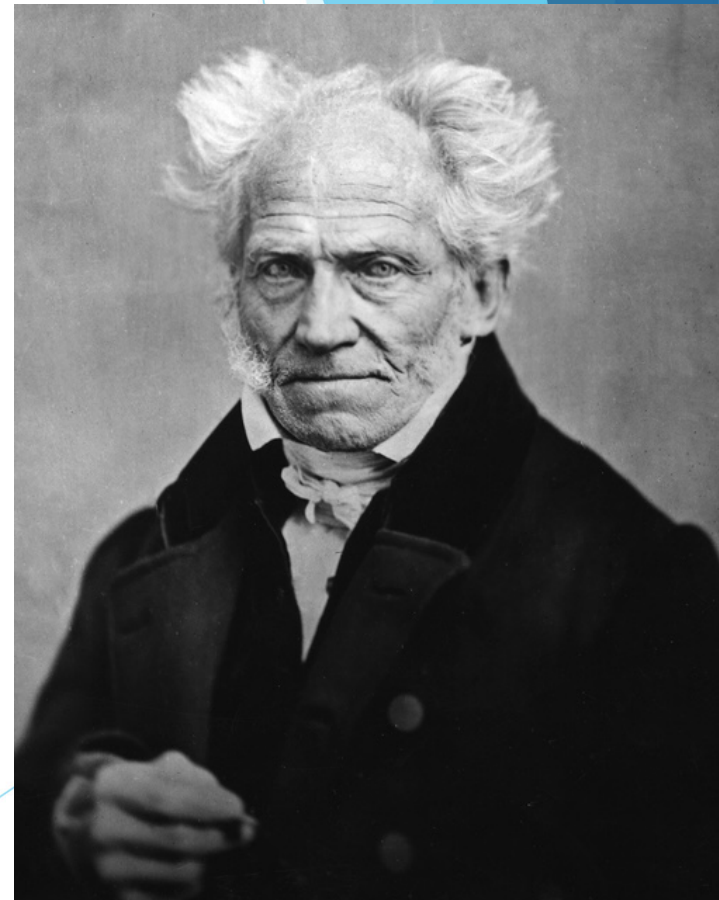
De gewillige leidt het lot, de onwillige sleept het mede

Seneca

*De mens kan wel doen wat hij wil, maar hij
kan niet willen wat hij wil*

Schopenhauer

V+ INTERVIEW

Filosoof Lieke Asma is een dwarse stem in de psychologie. Haar boodschap: **verspil minder tijd aan de psyche**

Lieke Asma: 'Het is een prestatie om vrij te zijn.' Maarten Delobel

Filosoof Lieke Asma is een dwarse stem in de psychologie. In haar nieuwe boek, over vooroordelen, doet ze een opvallende

snappen ook niet goed hoe wetenschap werkt en denken bijvoorbeeld dat het een bolwerk is waar mensen het allemaal met elkaar eens moeten zijn. Natuurlijk ben ik niet anti-wetenschap. Maar een deel van de kritiek kan ik wel plaatsen. Misschien is sommige wetenschap wel te ver verwijderd van de praktijk? Mijn andere punt is dat wetenschappers heel goed moeten nadenken over de aannamen die ze doen. Kijk naar het onderzoek over vrije wil.'

Die volgens u dus wel bestaat. Is die vrije wil eigenlijk absoluut?

'Nee, zeker niet. Zoals ik al zei: vrije wil is ons vermogen om omwille van redenen te handelen. Dat vermogen groeit of krimpt met de omstandigheden waarin we ons bevinden. Ik vind het niet zo interessant om heel hard te zoeken naar de plekken waar vrije wil niet bestaat.'

Hebben sommigen dan meer vrije wil dan anderen?

'In zekere zin wel. Wie minder stress heeft, meer geld of steun ontvangt, kan meer alternatieven overwegen. Vrijheid is dus ongelijk verdeeld en dat is precies waarom dit een ethisch vraagstuk is.'

Voor mezelf heb ik de metafoor van een rijdende trein. Ik kan ervoor kiezen naar voren te lopen, naar de restauratie, of naar achteren, waar het wat rustiger is. Maar die trein dendert door. Zoiets?

'Nou, daarmee misken we dat we niet allemaal in

Waanzinig geval van verzekeringsfraude: student overtuigt zijn vriend om zijn benen te amputeren

© Taiwan Criminal Investigation Bureau

Een Taiwanese student die zijn benen liet amputeren in de hoop veel verzekeringsgeld te krijgen, is tegen de lamp gelopen. Hij moet alles terugbetalen.

gjs

Vandaag om 11:27

m.nieuwsblad.be/cnt/dmf202...

Niet kunnen willen?

▲ Rieke lijdt aan de ziekte ME/CVS © privebeeld

Voor de ziekte van Rieke (23) bestaat geen medicijn: 'Alle artsen duiken weg'

Sander van Mersbergen, Emma Thies

10 mei 2025, 11:30 • update: 11:52

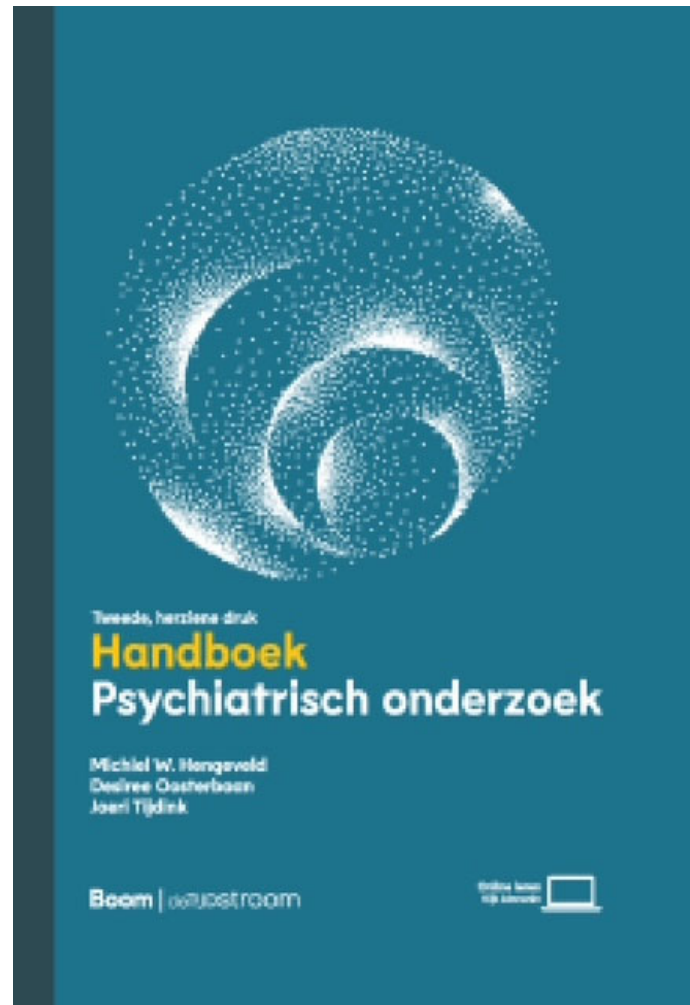

12:17

Artikel luisteren

Ooit huppelde ze het leven door - letterlijk. Nu ligt de dochter van Marike en Rolf Blokland op bed. In een donkere kamer, zonder enig vooruitzicht, dag in dag uit. Rieke (23) heeft ME/CVS, een onbegrepen ziekte waar geen enkele specialist raad mee weet. Hoe is dat voor haar ouders? „Als dit mijn perspectief is, wil ik euthanasie, zei ze. Dat is hard om te horen.”

Executieve functiestoornissen

EXECUTIEVE FUNCTIES

Betreft een meervoudig construct met als gemeenschappelijk kenmerk:

Het coördineren van onze doelgerichte handelingen, zodat we datgene tot stand kunnen brengen wat we van plan zijn te doen.

De executieve functies omvatten het vermogen handelingen te plannen, te initiëren, in samenhang en in logische volgorde uit te voeren, vol te houden, te beoordelen, te corrigeren, om te schakelen en te stoppen indien nodig, en daarbij ongewenste handelingen te onderdrukken.

Frontal Lobe

Responsible for emotion, decision making, and organization.

Motor Cortex

Responsible for movement and coordination.

Somatosensory Cortex

Responsible for sensations.

Parietal Lobe

Responsible for processing sensory information and spatial awareness.

Prefrontal Cortex

Responsible for short term memory and ability to pay attention.

Temporal Lobe

Responsible for long term memory, language comprehension, and identifying and naming objects.

Occipital Lobe

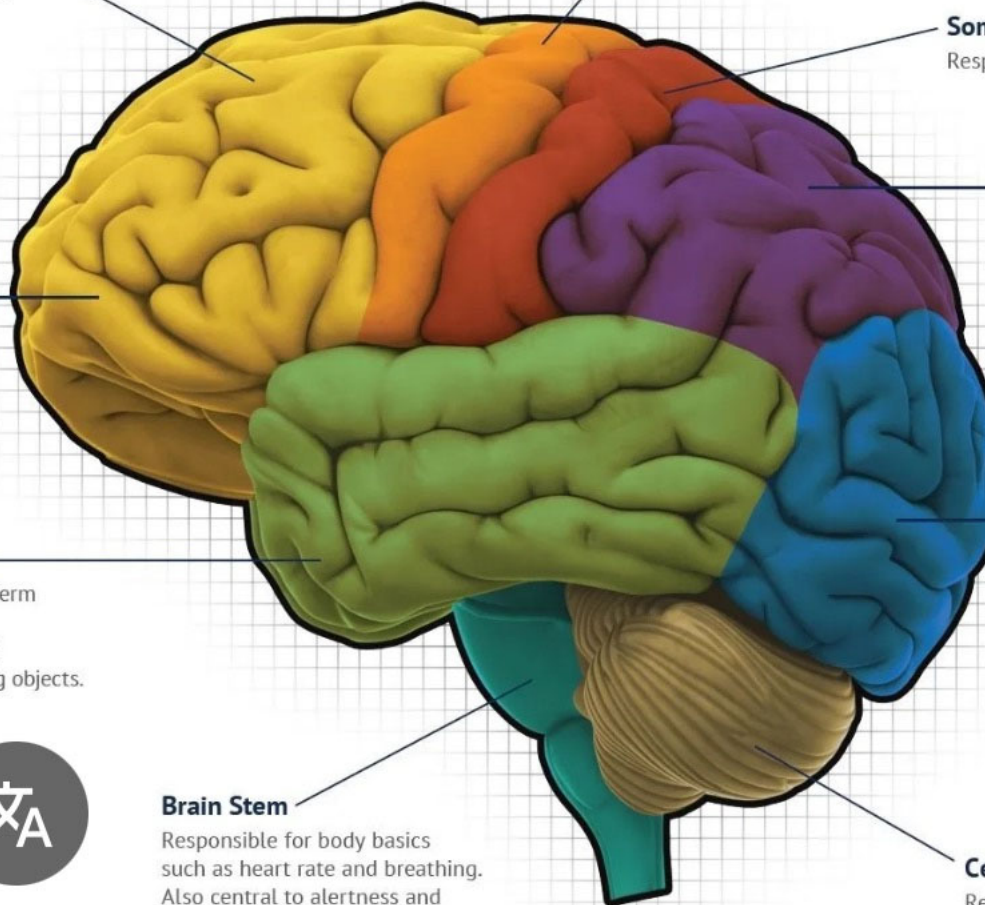
Responsible for processing visual information.

Brain Stem

Responsible for body basics such as heart rate and breathing. Also central to alertness and ability to sleep.

Cerebellum

Responsible for skill memory and movement coordination.

Het Psychiatrisch onderzoek

Eerste indrukken

- ▶ Uiterlijk
- ▶ Contact en Houding
- ▶ Klachtenpresentatie
- ▶ Gevoelens en reacties oproepen bij de psychiater

Psychiatrisch onderzoek- Eerste Indrukken

- ▶ Opvallende uiterlijke kenmerken
- ▶ Leeftijdsschatting
- ▶ Zelfverzorging
- ▶ Gelaatsuitdrukking

Psychiatrisch onderzoek- Eerste Indrukken

Contact en houding

- ▶ Manier van binnenkomen spreekkamer
- ▶ Handdruk
- ▶ Beoordeling gevoelsuitingen
- ▶ Makkelijk of moeizaam verlopend contact
- ▶ Mimiek en gestiek
- ▶ Mate van contact/contactgroei
- ▶ Wijze van contact leggen
- ▶ Non-verbale gedrag
- ▶ Oogcontact

Psychiatrisch onderzoek- Eerste Indrukken

Klachtenpresentatie

- ▶ Lijdensdruk
- ▶ Verwachtingen van het onderzoek
- ▶ Non-verbale houding
- ▶ Manier van praten
- ▶ Manier van presenteren

Het Psychiatrisch onderzoek

Conatieve functies

- ▶ Praxis
- ▶ Executieve functies
- ▶ Psychomotoriek
- ▶ Motivatie, wil en gedrag

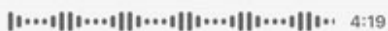

Foto ter illustratie © ANP

Vrouw (24) met burn-out plaatst op Insta leuke foto van oudejaarsavond, baas toont geen genade

Sebastiaan Quekel

11 mei 2025, 9:08 • update: 9:19

4:19

Artikel luisteren

ONTSLAGZAAK Een bekend uitzendbureau uit Apeldoorn is ernstig in de fout gegaan bij de behandeling van een zieke werknemster. De vrouw deelde op Instagram een foto van een gezellige oud- en nieuwviering, terwijl ze is ziekgemeld vanwege een burn-out. Haar werkgever zag de foto en ontsloeg haar direct. Ronduit onacceptabel, oordeelt de rechter in een vernietigende uitspraak.

klachten, en ook raken meer mensen arbeidsongeschikt. In 2024 waren dat er 65.000, en dat is 5000 meer dan een jaar eerder. Psychische klachten zijn hiervan de belangrijkste oorzaak. Opvallend genoeg zijn het relatief vaak vrouwen jonger dan 40 jaar die uitvallen.

Het ontleden van al die werkstress loopt als een rode draad door Vinkers' carrière. Als psychiater behandelt hij patiënten met uiteenlopende psychische aandoeningen, en zijn onderzoekswerk richt zich op de titel van zijn leerstoel: stress en veerkracht. Waar komt de stress vandaan? Waarom zijn sommigen hier minder vatbaar voor dan anderen? En wat is eraan te doen?

Herzie de term burn-out, is zijn oproep. In zijn boek *In de ban van burn-out* schreef hij in 2022 dat er te weinig wetenschappelijke basis is om deze ziekte als zodanig te erkennen. Samen met Zweden is Nederland het enige land waar mensen de diagnose burn-out kunnen krijgen. Zweden stopt daar per 2028 mee, werd deze zomer bekend. Een goed moment voor Nederland om hetzelfde te doen, vindt de hoogleraar.

Psychiatrisch onderzoek

Anamnese = Onderzoek!

Niet alleen wat, maar ook hoe iemand vertelt

▲ Zijn baas wil hem een hart onder de riem steken, maar dan loopt de werknemer tegen de lamp. © ANP XTRA

Als baas bloemetje langsbrengt bij 'zieke' werknemer, valt hij door de mand: ontslag op staande voet

Pim Pauwels

6 september 2025, 14:30 • update: 6 september 2025, 15:57

5:08

Artikel luisteren

Een werknemer van een recyclingbedrijf is nét een maand in dienst als hij zich ziek meldt. Hij heeft een knie verdraaid en kan zijn werkzaamheden als chauffeur niet uitvoeren. Althans, zo beweert hij. Maar als zijn baas een bosje bloemen wil langsbrengen, valt hij door de mand. Hij wordt op staande voet ontslagen.

STOORNISSEN EXECUTIEVE FUNCTIES

- *Impersistentie*: verminderd vermogen om handelingen vol te houden
- *Inertie*: verminderd vermogen om te beginnen of op te houden met handelingen
- *Perseveratie*: verminderd vermogen om handelingen te stoppen
- *Responsdisinhibitie*: verminderd vermogen om ongewenste handelingen te onderdrukken
- *Schakelstoornis*: verminderd vermogen om van handeling te wisselen
- *Sequentiestoornis*: verminderd vermogen tot het laten opeenvolgen van handelingen

MOTIVATIE, WIL EN GEDRAG

Driften zijn een hypothetisch construct, gebaseerd op aangeboren en onbewuste instincten zoals zelfbehoud, behoud van de soort, zorg voor jongen, spel en exploratie. Driften gaan gepaard met spanningsonlust, behoeften en begeerten. Voorbeelden zijn honger, dorst, seks en agressie.

Drijfveren zijn de door ons geheel of gedeeltelijk ervaren neigingen, wensen en verlangens. Het betreft dus onze emotionele motieven die tot gedrag kunnen leiden.

Beweegredenen zijn onze bewuste, rationele overwegingen die vooraf kunnen gaan aan ons gedrag. Op basis hiervan wordt dan het wilsbesluit genomen en wordt al dan niet tot handelen overgegaan.

De basis van het wilsbesluit en het al dan niet handelen

STOORNISSEN IN MOTIVATIE, WIL EN GEDRAG

- Gedesorganiseerd gedrag
- Overmaat aan motivatie en gedrag
- Te kort aan motivatie en gedrag
- Stoornissen in het nemen en uitvoeren van besluiten
- Vermijdingsgedrag
- Dwangmatig gedrag
- Drangmatig gedrag
- Impulsief gedrag
- Beperkingen in de sociaal-emotionele wederkerigheid
- Beperkte, repetitieve activiteiten

GEDESORANISEERD GEDRAG

Een patroon van sociaal-inadequaar, onvoorspelbaar, onlogisch, niet-doelmatig of ongepast gedrag, soms met agitatie, en gepaard gaande met een slechte zelfverzorging

Komt voor bij: schizofrenie; neurocognitieve stoornis

OVERMAAT AAN MOTIVATIE EN GEDRAG

Ontremd gedrag sociaal onaangepast gedrag, toegeschreven aan het verminderd functioneren frontotemporale cortex

Polyfagie

Polydipsie

Hyperoraliteit

Hyperseksualiteit

Expansief gedrag *uitbundig, opdringerig, overmatig mededeelzaam gedrag*

Intrusief gedrag *gedrag waarbij de normale lichamelijke en psychische grenzen van anderen worden overschreden*

Overmatige energie

Overmaat aan initiatief

Hyperactief gedrag

Hyperorexie

Overmatig gebruik van een middel

Overmatig gokken

TEKORT AAN MOTIVATIE EN GEDRAG

Lethargie	verminderd komen tot handelen door een gedaald bewustzijn
Apathie	verminderd komen tot handelen bij gebrek aan drijfveren
Initiatiefverlies	verminderd komen tot handelen bij gebrek aan beweegredenen
Anergie	verminderd komen tot handelen bij gebrek aan ervaren energie
Procrastinatie	verminderd komen tot handelen door uitstelgedrag
Anorexie	verminderd komen tot eten
Hypodipsie	verminderd drinken (itt polydipsie)
Libidoverlies	verminderd seksueel verlangen

STOORNISSEN IN HET NEMEN VAN BESLUITEN

(Besluitvaardigheid)

- **Besluiteloosheid:** niet kunnen maken van keuzes en niet kunnen nemen van besluiten
- **Twijfelzucht:** onvermogen besluiten te nemen, gepaard gaande met piekeren over de mogelijke keuzes en preoccupatie met de kleinste details
- **Suggestibiliteit:** de neiging om zonder kritische evaluatie gedachten, gevoelens en gedrag van anderen over te nemen, ook al kloppen deze niet met de werkelijkheid of met de eigen gedachten en gevoelens
- **Te grote besluitvaardigheid:** te gemakkelijk en te snel besluiten nemen, zonder de consequenties te overwegen

STOORNISSEN IN HET UITVOEREN VAN BESLUITEN (Wilskracht)

- **Aboulie:** subjectief ervaren onvermogen wilsbesluit om te zetten in handelingen
- **Hypoboulie:** subjectief ervaren verminderd vermogen wilsbesluiten om te zetten in handelingen
- **Hyperboulie:** tegen alle weerstand in wilsbesluiten omzetten in handelingen

VERMIJDINGSGEDRAG

- **Actief vermijdingsgedrag:** uitvoeren van actieve handelingen om confrontatie met de gevreesde angstprikkel te voorkomen
- **Veiligheidsgedrag:** subtiele vorm van actief vermijdingsgedrag dat als doel heeft om bij blootstelling aan de beangstigende situatie de angst te voorkomen
- **Passief vermijdingsgedrag:** uit de weg gaan van de confrontatie met gevreesde angstprikkel
- **Interoceptief vermijdingsgedrag:** vermijden van activiteiten die gepaard gaan met somatische angstequivalenten

DWANGMATIG, DRANGMATIG EN IMPULSIEF GEDRAG

- **Dwangmatig gedrag:** Zich herhalend gedrag dat tegen de bewust ervaren wil van de patiënt in wordt uitgevoerd, dat egodystoon is en meestal de functie heeft om twijfel, spanning of angst te verminderen
- **Drangmatig gedrag:** Egosyntoom gedrag waarnaar (vrijwel) voortdurend een innerlijk verlangen aanwezig is, in de vorm van een overwaardig denkbeeld of een preoccupatie, en dat meestal opluchting, voldoening of lust oplevert
- **Impulsief gedrag:** Kortdurend gedrag dat onverwachts, plotseling en snel wordt uitgevoerd, zonder eerst de eventuele schadelijke gevolgen te overwegen

Dwanghandelingen

De vraagdwang: steeds maar vragen waarom iets is zoals het is (*folie de pourquoi*) of continu bevestiging vragen

De teldwang (aritmomanie): handelingen herhalen tot een bepaald getal met een specifieke betekenis of een goed gevoel is bereikt

Rituelen uitvoeren: bijvoorbeeld handenwassen of sloten controleren, op een precieze, uniforme wijze

Drangmatig gedrag/dranghandelingen

Is te beschouwen als **het overwinnen van de wil door een driftimpuls**.

Dit gedrag wordt niet als wezensvreemd aan de eigen persoonlijkheid beleefd en is dus **egosyntoon**. Er is anticipatie van ontspanningslust: lust, voldoening of opluchting

Excoriatie/trichotillomanie

Verzamelzucht

Eetbuien/purgeren

Pyromanie

Kleptomanie

Parafiele handelingen

Exploratie stoornissen in motivatie, wil en gedrag

- ▶ Probeert u specifieke situaties uit de weg te gaan, omdat u anders te angstig wordt?
- ▶ Moet u telkens dingen controleren?
- ▶ Moet u zich telkens wassen of alles opruimen?
- ▶ Moet alles in een bepaalde volgorde, volgens vaste regels?
- ▶ Hebt u buien waarin u in korte tijd abnormaal veel voedsel naar binnen werkt?
- ▶ Hebt u ongewone seksuele verlangens? Zo ja, geeft u daaraan toe?
- ▶ Hebt u de neiging overmatig agressief te reageren, te stelen, brand te stichten, te gokken, u haar uit te trekken, uzelf te vergiftigen, bij uzelf verwondingen aan te brengen? Zo ja, kunt u deze neiging wel eens niet beheersen?
- ▶ Vindt u het moeilijk contact met mensen te maken? Of om gevoelens met een ander te delen? Of om te reageren op de gevoelens van een ander?
- ▶ Hebt u een heel sterke voorkeur voor bepaalde activiteiten, voedingsmiddelen, kleding?
- ▶ Vindt u het moeilijk om van activiteit te veranderen? Houd u niet van onverwachte gebeurtenissen?

Exploratie executieve functiestoornissen

- ▶ Kost het u moeite zelfstandig aan de slag te gaan?
- ▶ Vindt u het moeilijk aan taken te beginnen?
- ▶ Of hebt u moeite met het afmaken van taken?
- ▶ Verliest u soms uit het oog waarmee u bezig bent?
- ▶ Of bent u zo lang geconcentreerd met iets bezig dat u belangrijke zaken uit het oog verliest?
- ▶ Ruimt u uw spullen niet op?
- ▶ Is er erg veel rommel bij u thuis?
- ▶ Valt het u moeilijk om u met twee of meer dingen tegelijkertijd bezig te houden?
- ▶ Kost het u moeite alles op een rijtje te zetten voordat u een beslissing neemt?
- ▶ Lukt het u een goede tijdsplanning te maken?
- ▶ Hebt u moeite met de overgang van de ene activiteit naar de andere?
- ▶ Hebt u moeite met onverwachte situaties?
- ▶ Zeggen ze dat u niet goed kunt organiseren?

STOORNISSEN:

Fronto-temporale dementie

ADHD

Depressie

Intoxicatie middelen

Eetstoornissen

Neurocognitieve stoornis

Apathiesyndroom

Schizofrenie

Depressie

ADHD

Medicatie

Bizarre foto in krant onmaskert 'gehandicapte' lerse vrouw, rechter zet streep door claim van 760.000 euro

Sebastiaan Quekel 26 februari 2024, 8:48

⌚ Laatste update 8:53

Een opmerkelijke nieuwsfoto heeft ervoor gezorgd dat een lerse vrouw kan fluiten naar een schadeclaim van ruim zeven ton.

De vrouw stelde na een verkeersongeluk gehandicapt te zijn geraakt, maar kwam prominent in de krant nadat ze een wedstrijd 'kerstboomgooien' had gewonnen. De vrouw spreekt van een momentopname en blijft bij haar verhaal dat ze invalide is.

De 36-jarige Kamila Grabska uit Ennis, een getrouwde moeder van twee, klaagde haar verzekeringsmaatschappij aan nadat er tussen hen onenigheid was ontstaan over haar uitkering. De vrouw beweerde dat ze vijf jaar lang niet kon werken als gevolg van een ongeluk in 2017, waarbij ze in een auto van achteren zou zijn aangevaren door een

Niet willen kunnen?

Moeder sprokkelt 50.000 euro voor operatie die haar dochter helemaal niet nodig heeft: "Uit puur geldgewin"

HALEN Voor haar dochter van 3,5 jaar, die zogezegd een harttransplantatie moest ondergaan, wou een 34-jarige Halense 50.000 euro ophalen. Ze schakelde onder meer de vzw Tuki voor hulp in en startte een crowdfunding op. Alleen bleek er geen sprake te zijn van een zieke dochter. De vrouw riskeert nu een celstraf voor oplichting.

Geert Houben

11:54

Zonder advocaat verscheen de verdachte maandag in de Hasseltse correctionele rechtbank. Ze kwam met een verhaal af dat ze iemand had leren kennen op Facebook van wie het kindje ziek was. "Ik had er compassie mee. Ik wou hem helpen. Het was niet de bedoeling om iemand op te lichten. Alleen bleek die persoon van op Facebook plots van de aardbol te zijn verdwenen", luidde haar uitleg. Het

Laten volgen van zieke medewerker kost DAF 12.500 euro schadevergoeding

De Eindhovense truckfabrikant DAF betaalt een medewerker een schadevergoeding omdat het bedrijf hem tijdens zijn ziekte enkele dagen fysiek liet volgen en zijn socialmediaberichten onder de loep nam. Waarom vond DAF het nodig om een zieke medewerker te volgen door een recherchebureau?

Amanda Bulthuis

Eindhoven

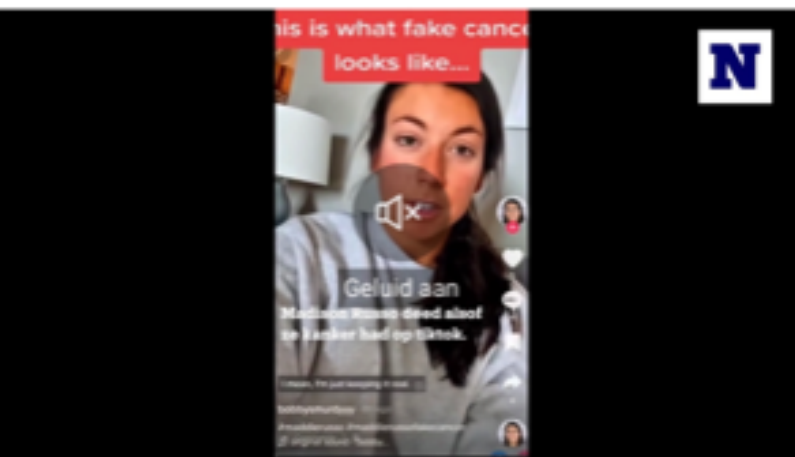
De medewerker vroeg bij de kantonrechter in Eindhoven om een schadevergoeding voor deze inbreuk op zijn privacy. De rechtszaak was door DAF aangespannen, omdat het bedrijf het ontslag van de medewerker aanvraag. De man was inmiddels twee jaar ziek. Hij betwistte het ontslag niet, maar wilde wel een schadevergoeding. Hij vindt dat DAF hem onterecht heeft laten volgen door een recherchebureau.

In het onderzoek is gekeken naar openbare Facebookberichten van en over de werknemer. Daarnaast is hij een paar dagen fysiek geobserveerd. Hieruit zou onder meer blijken dat de medewerker heeft gezongen op een bruiloft en dat hij met een motorrijdersvereniging activiteiten ondernam.

Het onderzoek heeft volgens de medewerker een grote impact gehad op zijn leven en dat van zijn gezin. „Ze hebben soms nog steeds het gevoel in de gaten te worden gehouden", zegt hij.

DAF had hem gewoon kunnen aanspreken op de signalen die ze kregen van zijn collega's, stelt hij. Dat had volgens de advocaat die DAF vertegenwoordigt geen zin gehad, omdat 'als iemand iets te verbergen heeft en geconfronteerd wordt met dit soort signalen, er niet eerlijk over zal zijn'.

20-jarige 'kankerpatiënte' moet bijna 40.000 euro terugbetalen aan donateurs omdat ze haar ziekte veinsde

Bijna 40.000 euro kon een 20-jarige Amerikaanse inzamelen door op TikTok te doen alsof ze kanker had. Maar de waarheid achter haar flagrante leugen kwam aan het licht en de rechter heeft nu geoordeeld dat ze het ingezamelde geld moet terugbetalen aan haar slachtoffers. Daarmee mag de vrouw niet klagen, want ze blijft wel uit de gevangenis.

Niet willen?

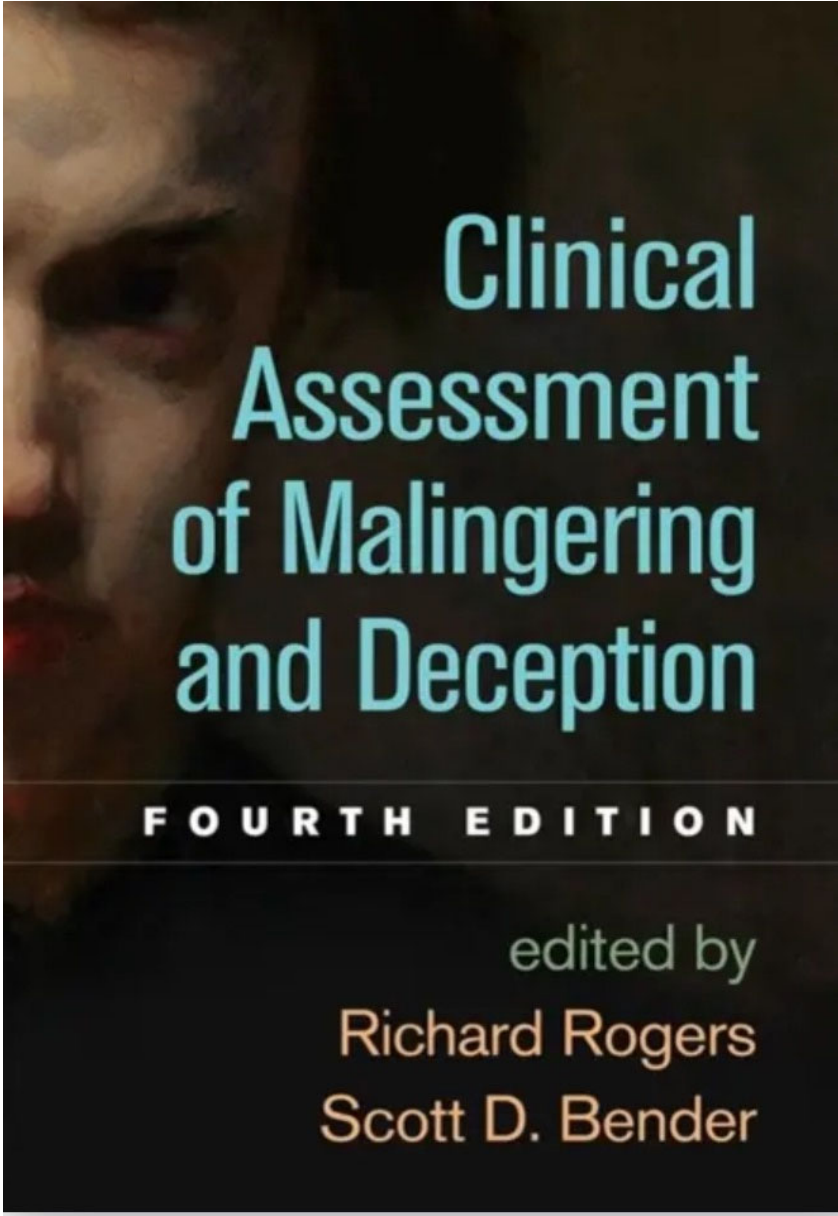
m.nieuwsblad.be/cnt/dmf202...

Man die zes jaar niet opdaagde op het werk, werd enkel betrappt toen hij een award zou krijgen

© Getty Images

Een Spaanse man die zes jaar lang niet opdaagde op zijn werk, werd pas betrappt omdat hij ironisch genoeg een award kreeg voor zijn lange staat van dienst. "Uit de loonlijst bleek dat hij nog steeds een salaris ontving."

Clinical Assessment of Malingering and Deception

FOURTH EDITION

edited by
Richard Rogers
Scott D. Bender

MALINGERING and ILLNESS DECEPTION

PETER W. HALLIGAN | CHRISTOPHER BASS | DAVID A. OAKLEY

Richtlijn NVMSR 2024

6.11 Het kan zijn dat de anamnese niet overeenkomt met eerder gedane anamnestiche mededelingen (**interne inconsistenties**) of met andere gegevens zoals die uit het dossier en/of de nog opgevraagde informatie naar voren komen (**externe inconsistenties**). **In dergelijke gevallen dient uit het rapport te blijken dat de betrokkene, voor zover dat medisch verantwoord is, met deze inconsistentie(s)/discrepantie(s) werd geconfronteerd.** Dat wordt bij voorkeur aan het einde van het onderzoek gedaan. Daarbij wordt vermeld wat de reactie van de betrokkene daarop was en welke conclusie de deskundige hieruit vervolgens trekt of welke consequenties dat heeft. Het kan ook voorkomen dat dergelijke discrepanties/inconsistenties pas in een later stadium van de totstandkoming van het rapport of op een andere manier aan het licht komen. Ook dan dient dit alsnog met de betrokkene te worden besproken. **Hiervan wordt een verslag in het rapport opgenomen, evenals van de reactie van de betrokkene.**

Definitie malingering: *Het opzettelijk, doel**bewust** en **frauduleus** veinzen of overdrijven van symptomen van ziekte of letsel, gedaan met het oog op het **bewust** gewenste doel*

Kenmerken van Malingering

- **Niet te verklaren door ziekte** – symptomen en/of handicap kunnen niet worden verklaard door een objectieve aandoening of ziekte
- **Winst** – er is een duidelijke externe winst of voordeel van een ziektepresentatie
- **Intentie** – weloverwogen en bewuste intentie om de dokter of andere personen te bedriegen
- **Context en waarden** – een situatie waar de ziekte of het ziektegedrag wordt onderzocht

Inconsistenties

- In de anamnese
- Tussen de voorgeschiedenis en de observatie van gedrag
- Tussen symptomen en bekende diagnostische criteria
- Tussen de anamnese en de beschikbare informatie
- Tussen de anamnese en de heteroanamnese
- In het beloop van de tijd
- Tussen de geschiedenis en andere bronnen van informatie

1. Klinische signalen

- **Inconsistenties:** klachten of symptomen komen niet overeen met wat normaal verwacht wordt bij een bepaalde stoornis (bv. geheugenverlies dat niet past bij de werking van het geheugen).
- **Variabiliteit:** symptomen wisselen sterk per moment of context, zonder duidelijke verklaring.
- **Overdrijving:** extreem gedetailleerd of overdreven beschrijven van klachten die in de praktijk zelden zo heftig of constant voorkomen.
- **Gebrek aan lijdensdruk:** weinig of geen emotioneel effect van klachten die normaal juist veel impact hebben.

Directie van Duitse Tesla-fabriek heeft het gehad met afwezigheden en “verrast” zieke werknemers bij hen thuis

© Sebastian Gollnow/dpa

Nu het ziekteverzuim in Tesla's Duitse fabriek piekt, grijpt het management naar opmerkelijke maatregelen: de afwezige werknemers krijgen onverwachte bezoeken bij hen thuis.

Korneel Delbeke

m.nieuwsblad.be/cnt/dmf202...

2. Gedrag tijdens onderzoek

- **Te theatrale presentatie:** iemand doet erg zijn best om “ziek” over te komen.
- **Onwil tot samenwerking:** weigeren van bepaalde onderzoeken of testen die juist duidelijkheid kunnen bieden.
- **Selectief geheugen:** onthoudt opvallend genoeg alleen dingen die “ziek” doen lijken.

Kenmerken van klachten bij Malingering

Zeldzame medische klachten

Onwaarschijnlijke medisch klachten

Bijzondere combinatie van symptomen

Zonder onderscheid bevestigen van gezondheidsproblemen

De intensiteit van medisch klachten

Gerapporteerde versus geobserveerde symptomen

Afhankelijkheid van medische klachten/attribueren positieve kenmerken

Onderschrijven van overdreven morele goedheid/deugd

3. Psychodiagnostische methoden

- **Gespecialiseerde testen:** er bestaan neuropsychologische tests met ingebouwde betrouwbaarheidsschalen (bv. de MMPI-2, TOMM, SIMS) die kunnen aangeven of er een patroon is dat op simulatie wijst.
- **Observatie over tijd:** inconsistenties vallen vaak pas op bij herhaald onderzoek.
- **Collaterale informatie:** informatie van familie, werk of behandelaars helpt om een vollediger beeld te krijgen.

1 / 1

Hardloopster Annette blijkt invalide met een uitkering

16 mei 2024, 08:12 in BUITENLAND

Updated 08:21

Een invalide vrouw met een uitkering bleek ook een verdienstelijk hardloopster. De betrapte Schotse moet nu 80.000 euro aan uitkeringen terugbetalen, zo schrijft de BBC.

Annette Bond kreeg geld van de overheid omdat ze MS zou hebben. Bij de aanvraag

Factoren die de gevolgen van letsels kunnen beïnvloeden

Persoonlijkheid

- Affectieve verwaarlozing in de jeugd
- Hypochondrie
- Onvervulde behoefte tot afhankelijkheid

Demografische factoren

- Leeftijd
- Opleidingsniveau

Culturele factoren

- Ziektegedrag
- Ziekte overtuigingen

Interpersoonlijke dynamiek

- In de familie
- In het sociale milieu

Factoren die de gevolgen van letsels kunnen beïnvloeden

Werk gerelateerde factoren

- Ontevredenheid over het werk
- Stress op het werk
- Type werk
- Houding leidinggevende/werkgeve

Psychologische reactie

- Verandering in zelfwaardering/zelfacceptatie
- Desorganisatie van de persoonlijkheid
- Regressie
- Ontwikkeling van een psychische stoornis

Fysieke factoren

- Aard van fysieke verwonding of ziekte
- De mate van blijvend lichamelijk functieverlies

Factoren die de gevolgen van letsels kunnen beïnvloeden

Economische factoren

- Compensatieregeling
- Werk/werkeloosheid
- Wetgeving/juridische context
- Hoogte inkomen

Maatschappelijk factoren

- Acceptatie van werk gerelateerde klachten
- Verwachtingen over prognose
- Mogelijkheid tot rehabilitatie

Bron: Malingering and Illness Deception; P. W. Halligan e.a. Oxford

Algemene signalen van neurocognitieve malingering

1. De mate van cognitieve functiestoornis komt niet overeen met de ernst van het letsel.
2. De mate van de functiestoornis is inconsistent met de mate van functionele handicap
3. De klachten en/of het cognitieve profiel kennen geen neurologische grondslag
4. Testuitslagen komen niet overeen met bekende cognitieve profielen
5. Discrepanties bij vergelijkbare testen
6. Frequentie *near misses*
7. Fouten bij eenvoudige items en correcte antwoorden bij moeilijkere items
8. Snel zeggen: “Ik weet het niet”.

Herkennen van malingering bij PTSS

- Onderzoek een externe winst
- Verzamel informatie via verschillende bronnen in heden en verleden
- Onderzoek met een onbevooroordeelde attitude
- Stel open vragen en vermijd gedetailleerd vragen naar specifieke symptomen
- Evaluer de aangegeven klachten of symptomen in het perspectief van de fenomenologie van een PTSS
- Overweeg psychologisch testonderzoek
- Verhelder inconsistenties met de betrokkene
- Geef de betrokkene de gelegenheid om malingering toe te geven zonder verwijten

Tekenen van malingering bij anamnese/exploratie van psychosen

- Afwezigheid van actieve of subtiele tekenen van psychosen
- Evidente inconsistenties of contradicties
- Onwaarschijnlijke psychiatrische symptomen
- Contradictie in symptomen
- Dramatische presentatie van symptomen
- Presentatie van zeldzame symptomen of onwaarschijnlijke symptomen
- Non-coöperatie bij exploratie psychotische symptomen
- Veelvuldig antwoorden “Ik weet het niet” bij eenvoudige vragen
- Vijandige presentatie
- Proberen controle te houden over het gesprek of juist weigeren van deelneming

Methodologische onderzoeken in Nederland

- Bošković (2019) onderzocht detectie van geveinsde symptomen via een multi-method benadering: gedragsobservaties, cognitieve taken, en verbale cues. Resultaat: **geen enkel instrument is afdoende**, maar een combinatie van methoden verhoogt de betrouwbaarheid. **Dit bevestigt dat simulatie niet eenvoudig met één “gouden standaard” te ontmaskeren is.**
- Niesten (2019) benadrukte de zogeheten malingering-simulation paradox: veel studies naar simulatie gebruiken **gezonde proefpersonen die gevraagd worden om te veinzen**. Dit levert niet altijd generaliseerbare inzichten op naar echte simulant. Niesten pleit daarom voor meer realistische onderzoeksdesigns en **onderscheidt tussen “symptoomoverrapping” en “bewuste malingering”**.
- Van der Heide (2021) onderzocht symptoomvaliditeit in de vluchtelingen zorg. Hier wordt PTSS vaak gesteld, maar culturele factoren, taalbarrières en wantrouwen kunnen de diagnostiek compliceren. **Validiteitstests bleken bruikbaar, maar gaven soms vals-positieve signalen door cultureel bepaalde uitdrukkingen van lijden. Dit onderstreept dat malingering niet te snel mag worden aangenomen in kwetsbare groepen.**

- Cima (2003) liet in een forensische kliniek zien dat simulatie van psychiatrische klachten, waaronder PTSS, voorkomt, maar niet altijd systematisch. **Validiteitsschalen uit instrumenten zoals de MMPI-2 boden deels inzicht, maar waren gevoelig voor manipulatie.**
- Van Oorsouw (2006) en Mangiulli (2018) richtten zich op geveinsde amnesie. Dit komt vaak naar voren in trauma- of misdaadcontexten waar PTSS ook wordt geclaimd. **Zij toonden aan dat simulatie van geheugenverlies detecteerbaar is met specifieke geheugentaken, en dat veinzen zelfs het echte geheugen kan ondermijnen (undermining effect).**
- Van Impelen (2018) ontwikkelde de Symptom and Disposition Interview (SDI), specifiek om onderscheid te maken tussen malingering en factitious disorder (nagebootste stoornis). **Dit is relevant in PTSS-diagnostiek omdat beide presentaties uiterlijk op elkaar kunnen lijken, maar de motivatie en behandeling sterk verschillen.**

ECLI:NL:TGZRSHE:2025:52 Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg 's-Hertogenbosch H2023/5751

Op grond van het verhandelde ter zitting is het college voorts gebleken dat verweerder onvoldoende op de hoogte is van de relevante psychometrische testeigenschappen van de standaard gebruikte **symptoomvaliditeitstest (SIMS)** en van de reikwijdte van de hieraan te verbinden conclusies. De methode van onderzoek, een standaard screenende afname van de SIMS als enige symptoomvaliditeitstest om vast te stellen of een patiënt symptomen, klachten en/of beperkingen op een voldoende nauwkeurige manier presenteert, schiet naar het oordeel van het college tekort in deze onderzoekscontext. Het feit dat verweerder in het onderhavige onderzoek de uitslag van de SIMS heeft kunnen combineren met de uitkomsten van de validiteitstests die zijn afgenomen in het kader van het aanvullend verrichte neuropsychologische onderzoek, maakt dat niet anders. **Verweerder beschouwt in zijn ‘Samenvatting en beschouwing’ immers de (sterk) verhoogde SIMS-score al zonder meer als ‘een sterke aanwijzing voor symptoomaggravatie’, dus zonder andere onderzoeksgegevens – zoals de uitkomsten van de overige validiteitstests en de overige bevindingen uit het psychiatrisch onderzoek – daarin te betrekken.** Daarbij is het naar het oordeel van het college belangrijk om in het oog te houden dat het belangrijkste doel van neuropsychologische validiteitstests niet is om de validiteit (geloofwaardigheid) van de onderzochte te beoordelen, maar om de validiteit van de resultaten van andere neuropsychologische tests te kunnen beoordelen. Validiteit gaat om de mate waarin een neuropsychologische test meet wat deze zou moeten meten.

Simulanten
ontmaskeren of patiënt
beter begrijpen?

Inzet van symptoom- validiteitstesten

Fons Elemans,
Ernst Ameling

Bij claimbeoordelingen in het kader van de sociale verzekering kunnen bedrijfs- en verzekeringsartsen geconfronteerd worden met uitkomsten van symptoomvaliditeitstesten (SVT-en) die wijzen op simuleren van de geclaimde klachten en beperkingen in het functioneren. Een goed begrip van de mogelijkheden en beperkingen van deze instrumenten is belangrijk, omdat overdrijven van klachten en onderpresteren kunnen voortkomen uit een (onbewust) intrapsychisch proces in plaats van vanuit simuleren.

Na een algemene introductie over SVT-en, illustreren de auteurs de bovenstaande situatie in dit artikel aan de hand van een praktijkvoorbeeld van een persoon met een borderline persoonlijkheidsorganisatie. SVT-en kunnen we onderverdelen in twee categorieën.¹ De eerste betreft tests die de overrapportage van klachten meten. Dit gebeurt met vragenlijsten die speciaal voor dit doel zijn ontworpen. De tweede categorie betreft cognitieve taken (opdrachten die de onderzochte moet doen) die de inzet van de onderzochte meten, ook wel *effort tests of performance validity tests* genoemd (PVT's). Zo kan bij neuro-psychologisch onderzoek met de inzet

van SVT-en worden beoordeeld of de score op de verschillende testen een goede weergave is van de werkelijk capaciteit van het brein.² Bij psychiatrisch expertisearchief kan zo beoordeeld worden of de geclaimde klachten voorgewend en/of overdreven worden. Hoewel dit buiten het bestek van deze publicatie valt, benadrukken de auteurs dezes dat validiteits-schalen idealiter ook de mogelijkheid zouden moeten hebben om te detecteren of klachten worden gedissimuleerd.³ Met de Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2 (MMPI-2) is het mogelijk om zowel simuleren als dissimuleren te detecteren middels de F-K-index, die een plus- en een min-score kan geven (afkappunten -12 en +12). De specificiteit en sensitiviteit van veel SVT- en PVT-en is hoog maar niet 100 procent. De specificiteit en

► Fons Elemans is
verzekeringsarts en
gerechtelijk deskundige
info@remedis.nl
► Ernst Ameling is
GZ-psycholoog en
gerechtelijk deskundige

▲ Foto ter illustratie. © Getty Images

Ziekgemelde Monique plaatst foto van haar vakantie, binnen een uur ligt de foto bij HR

Anne-Marije Buckens

28 juni 2025, 17:00 • update: 17:00

4:08

Artikel luisteren

AAN HET WERK Als

klantenservicemedewerker Monique (52) tijdens een burn-out op vakantie gaat en daar een foto van plaatst op LinkedIn, zijn haar collega's daar *niet over te spreken*. Zo schrijven ze 'en wij maar werken' onder het bericht. Monique vertelt haar verhaal aan Anne-Marije Buckens, die bijna vijftien jaar ~~een bedrijf heeft~~ waarmee ze

Kunnen of willen vragen?

J.J.D. Tilanus - psychiater | expertise | opleiding | arbitrage